

Voorjaar, weldra bloeien wilg en fruit

M.J. van Iersel

Met het lengen van de dagen, neemt ook het verlangen toe om weer in de bijenvolken te kunnen werken. Op winterwerkzaamheden als raampjes schoonmaken, kasten schilderen enzovoort zijn we gauw uitgekeken. Timmeren en schilderen zijn bijkomende bezigheden; de bijen, daar gaat het om. Met de ontwikkeling van de volken gaat het weer in de richting van uitbreiding ook al merken we daar voorlopig nog niet veel van. Geduld, weldra bloeien wilg en fruit en voor we het goed en wel in de gaten hebben zijn we aan het werk om het zwermen te voorkomen.

Op warmere dagen zien we de volken alweer vliegen: een kleine reinigingsvlucht, invliegen, maar er kan ook al aardig wat stuifmeel binnengebracht worden. Notities maken over welke volken meer en minder actief zijn, levert een goede aanwijzing op over de grootte van de volken. Vooral als die aantekeningen gebaseerd zijn op herhaalde observaties neemt de betrouwbaarheid ervan toe.

Voor veel imkers is er nog geen werk aan de bijen. Niet dat we niet wat zouden kunnen bedenken, maar omdat de meeste van ons met een bedrijfsmethode werken waarbij we de bijen tot april met rust laten. De volken staan op twee bakken en hebben daarmee ruimte genoeg voor de vroege ontwikkeling. In april de honingkamers erop en de bijen kunnen tot de zwermtijd vooruit. Voor een winterbehandeling tegen varroa is het in februari al te laat. Daarvoor moeten de volken broedvrij zijn en dat is in februari niet meer zo. Niet te laat is het voor een onderzoek naar het aantal mijten dat op de onderleggers valt. Het geeft uitsluitsel over het resultaat van de eerder uitgevoerde bestrijding en geeft aan welke volken de meeste mijten hebben. Dat kan een reden zijn om bij die volken later darrenraat als vangraat in te zetten.

De ontwikkeling van de volken

Volgens het boekje behoren bijenvolken in december en januari geen broed te hebben. In februari wordt het broednest weer opgestart. Het broednest blijft nog klein en pas na half maart gaat dat flink in omvang toenemen. De omvang van het broednest wordt in het begin begrensd vanuit de aard van het volk. Ze hebben een 'idee' over de grootte die het broednest in deze tijd van het jaar behoort te hebben. Misschien is het beter om te zeggen dat de grens wordt bepaald door

het aantal actieve voedsters dat in het volk aanwezig is. Werksters zijn er genoeg, maar de meeste werksters zijn passieve winterbijen. Als na half maart het broednest wordt

uitgebreid, maken ze het al snel zo groot mogelijk. De grens aan de grootte wordt dan bepaald door het aantal beschikbare voedsters. Dit is een vereenvoudigde voorstelling van wat er in het volk gebeurt. Dat er aan de voorjaarsontwikkeling een wetmatigheid ten grondslag ligt is voor alle imkers duidelijk. Factoren die daarbij een rol spelen kennen we ook allemaal: aard van het volk, vliegwee en temperatuur, daglengte, dracht, gezondheid van het volk en stuifmeelvoorraden, de hoeveelheid juvenielhormoon in het bloed van de werksters. Het blijft voor ons imkers gissen, hoe al deze factoren precies uitwerken in de voorjaarsontwikkeling van het bijenvolk.

Een goede winter

We hebben de afgelopen jaren uit de rubriek 'wonderlijke waarnemingen' kunnen leren dat bijenvolken zich vaak anders gedragen dan ze volgens het boekje zouden moeten doen. Dat is vast en zeker ook zo met het hebben van broed in de winter. Dat maakt varroabestrijding met middelen die voor een goede werking uitgaan van broedloosheid ook zo lastig. Er is eigenlijk altijd wel broed, soms meer, soms minder, afhankelijk van het weer. Muur, taxus, winterhei, hazelaar en andere vroegbloeiende planten geven bij zacht winterweer al vroeg in het jaar flink stuifmeel en daarmee een flinke prikkel tot broeden. Daar zijn we als imker niet blij mee. Er kan nog zoveel slecht weer komen en dan is het voeden en verwarmen van een groot broednest een zware belasting voor het volk. Dat kost bijen. Er zijn dan te vroeg te veel winterbijen actief. Die missen we als het broednest later in het jaar flink moet gaan groeien.

Het beste winterweer voor onze bijen is een aaneengesloten periode van niet al te koud weer in december, januari en februari, met af en toe enkele warmere dagen voor een kleine reinigingsvlucht. Het komt dan zeker niet tot grote broednesten.

Reinigingsvlucht

Een echte reinigingsvlucht zoals die in oudere bijenboeken beschreven zijn, zien we niet vaak meer. Een wekenlange winterzit komt vrijwel niet meer voor. Er zijn altijd wel een paar dagen met temperaturen die hoog genoeg zijn om de bijen de gelegenheid te geven er even uit kunnen om zich te ontlasten. Roer is een ziekte uit het boekje geworden en heeft in de praktijk van het imkeren allang geen betekenis meer.

Een schone bodemplank

De meeste imkers vinden dat er in februari niets in de volken te doen is. Sommigen denken daar anders over. Het meest eenvoudige werk is het om eind februari de kastbodems te verschonen. De kast even van zijn plaats nemen, een schone reserve bodem op de plaats van de kast zetten en de bakken van de verplaatste kast zonder uit elkaar nemen op de oude plaats en op de schone bodem terug zetten. Zeker op dagen met een wat hogere temperatuur kan dit gemakkelijk gedaan worden met weinig storing voor het volk. De bodem die eronderuit komt, kan worden schoongemaakt en onder een volgende kast geplaatst worden. Een dergelijk karwei wordt meer gedaan voor het welbevinden van de imker dan voor het welzijn van het bijenvolk. Een gezond bijenvolk heeft geen last van wat natte rommel en een beetje dode bijen op de bodemplank. Zodra het goed vliegweer is hebben ze dat snel opgeruimd.

Op één bak zetten

Er zijn ook imkers die heel wat verder gaan. Ze hebben hun volken vroegtijdig op twee bakken ingewinterd. Over het algemeen zijn de volken dan nog te groot om ze op een bak te zetten. Eind februari kan dat vrijwel altijd. Suikervoorraden en broednest zitten in de bovenbak. In de onderbak zitten oude raten met nog wat resten voer en stuifmeel. Tussen het broednest in de bovenbak en het vlieggaat zitten wat bijen. Die laten zich gemakkelijk van de ramen schudden. Het volk kan men in die tijd heel gemakkelijk op één bak zetten door de onderbak weg te nemen. Als het volk gaat groeien kan men er een bak bovenop zetten. In die bak hangt men dan een of twee uitgebouwde raten, kunstraat en sluitblokken. De sluitblokken kunnen er wat later uit en dan kan er gemakkelijk een darrenraat in om te gebruiken als vangraam voor de varroamijt. Als weer en dracht meewerken trekt het volk snel naar boven. Deze werkwijze is een gemakkelijke manier om het ratenbestand te vernieuwen. Als de imker dan later in het jaar kantramen met honing uit de bovenste broedbak haalt, weet hij zeker dat hij

geen oude suikervoorraden slingert. Er zijn ook imkers die bovenop ruimte geven uit den boze vinden. De bak met uitgebouwde ramen en kunstraat wordt dan onder het volk geplaatst. Op de vraag wat het beste is, kunnen we als imkers eindeloos discussiëren. Helaas geven de bijen zelf geen antwoord op die vraag.

Verenigen van volken

Sommigen van ons gaan nog een stapje verder. Ze vinden februari de ideale maand om hun volken te verenigen. Als men graag volken verenigt in het voorjaar om van de voorjaarsdracht te kunnen profiteren, dan lijkt februari me daarvoor inderdaad de ideale tijd. Ik denk daarbij aan het broednest. Dat is in deze tijd van het jaar nog betrekkelijk klein. Het volk zet nog niet alles op alles om te groeien. De grens aan de grootte van het broednest is nog niet het aantal beschikbare voedsters maar de 'planning' van het bijenvolk. Door ze in februari te verenigen wordt het aantal voedsters verdubbeld en als na half maart het volk zijn broednest zoveel mogelijk wil vergroten, moet dat met een dubbel aantal voedsters een groter broednest opleveren. Dat maakt dat enige tijd later veel meer bijen voor de voorjaarsdracht beschikbaar zijn. Alle imkers weten het; twee volken van 20.000 bijen leveren samen minder honing op dan één volk van 40.000 bijen. Zelf verenig ik liever geen volken, maar voor wie dat toch wil doen, lijkt februari me een goed moment. De bijen die ontstaan uit eitjes die half maart gelegd worden, worden begin april geboren en zijn eind april vliegbij. Eind april is de tijd dat het fruit volop kan gaan bloeien. Dan kan het verenigen in februari resulteren in een goede voorjaarsdracht.

Zwermneiging

Een ander gevolg is dat de verenigde volken zeker eerder in zwermstemming zullen komen, maar dat hoeft niet per se een nadeel te zijn. Zwermverhinderende maatregelen zijn vrijwel altijd nodig en of deze vroeg of laat genomen worden is afhankelijk van de dracht en het moment waarop de imker tijd heeft. Een vroege zwermverhinderende maatregel met het maken van een koninginnenaflieger kan heel goed werken als de zomerdracht vroeg inzet. Vier weken na het maken van de koninginnenaflieger kan de jonge moeder weer aan de leg zijn. Een groot volk met weinig broed en een koningin die net begint te leggen is een goed uitgangspunt voor het binnen halen van de zomerdracht. De imker die zijn drachtgebied kent, weet hoe hij het best kan handelen.